

The background of the cover is a stylized illustration of a half-timbered house with dark wooden beams and white walls. A window with a white frame and dark panes is visible on the right side. The top half of the cover is filled with a dense pattern of pink cherry blossoms and branches, some of which are also scattered across the white wall sections of the house.

Dörte Hansen

VOKIETIJOS KNYGŲ PARDAVĖJŲ
2015 METŲ KNYGOS APDOVANOJIMAS

Mano ne mano namai

Alma littera

VYŠNIŲ SODAS

Naktimis, kai iš vakarų atslinkdavo audra, namas it jūros bangų blaškomas laivas imdavo aimanuoti. Vėjo gūšiai stūgaudami puldavo senus mūrus.

Taip vaitoja deginamos raganos, galvojo Vera, arba pirštus prisivėrę vaikai.

Namas, nors ir dejavo, nė neketino nugrimzti. Pasišiaušęs stogas patikimai gulėjo ant sijų. Žali samanų guotai tvirtai laikėsi įsikibę į nendres, kurios tik ties šelmeniu buvo smuktelėjusios.

Fachverkinio fasado dažai buvo nusilupinėję, o plikos ąžuolinės sijos priminė styrančius pilkus kaulus. Užrašas virš durų buvo nusitrynęs, bet Vera prisiminė, kas ten išraižyta: *Ta truoba ir mona é ne mona, jog ateji po monis sakys, kad ir anų.*

Tai buvo pirmas vokiečių žemaičių sakinyš, kurį ji išmoko anuomet, kai įsikibusi motinai į ranką atėjo į šią Senosios Žemės sodybą.

Antrą sakinį išgirdo iš Idos Ekhofo, jis taikliai išreiškė jų būsimo gyvenimo drauge nuotaikas:

– *É keik anų da bus iš tuos Lėnkėjės?*

Jos namai buvo grūste prigrūsti pabėgėlių.

Bet Hildegarda fon Kamkė netiko aukos vaidmeniui. Iškęlusi utelėmis apėjusią galvą, remiama trijų šimtų metų Rytprūsių geneologinio medžio ji įžengė į Idos Ekhof paskirtą ledinę samdinių kamarą šalia priemenės.

Pasodinusi vaiką ant šiaudų čiuzinio ir nusitraukusi nuo pečių kuprinę moteris ramiu balsu, taisyklingai tardama žodžius, kaip ir dera dainininkei, paskelbė karą.

– Prašyčiau duoti mano dukteriai ko nors pavalgyti.

Ir Ida Ekhof, šeštos kartos Senosios Žemės ūkininkė, našlė ir fronte sužeisto sūnaus motina, tuoj pat atšovė:

– *Netoro visa nieka.*

Verai buvo ką tik suėję penkeri, ji sustirusi kiūtojo ant siauros lovos, drėgnos vilnonės kojinės graužė kojas, palto rankovės buvo permirkusios nuo snarglių, nepaliaujamai tekančių iš nosies. Ji žiūrėjo, kaip motina žingtelėjo prie Idos Ekhof ir pašaipiai šypsodamasi, subtiliai virpindama balsą, užtraukė:

– Nei rašymas, nei skaitymas nė motais man seniai, bet nuo vaikystės rūpi tik kiaulių lašiniai...

Ida buvo tokia priblokšta, kad negalėjo pajudėti iš vietos, kol nuskambėjo ir priedainis:

– Vieninteliai, vieninteliai, vieninteliai džiaugsmi – galvijai mano tvarte ir kiaulių reikalai, – išgiedojo Hildegarda fon Kamkė šioje pabėgėliams skirtoje kamaroje ir plačiai it opertės scenoje mostelėjo ranka, ji traukė dainą net tada, kai Ida apimta šalto įniršio jau gunksojo virtuvėje prie stalo.

Sutemus, kai namai nurimo, Hildegarda išsėlino pro priemenę į lauką. Grįžo su puodeliu šilto karvės pieno, kiekvienoje jos palto kišenėje pūpsėjo po obuolį. Verai išgėrus pieną, Hildegarda palto skvernu iššluostė puodelį, padėjo priemenėje, o tada atsigulė šalia dukters ant šiaudinio čiuzinio.



Praslinkus dvejiems metams, kai Karlas Ekhofas grįžo iš rusų nelaisvės, – dešinė koja nelanksti it vėzdas, skruostai tokie įdubę, kad, rodos, jis tyčia juos įtraukęs, – Hildegarda fon Kamkė vis dar buvo priversta vogti pieną.

Netoro visa nieka. Ida Ekhof laikėsi žodžio, nors ir žinojo, kad anoji ponija kasnakt lankosi tvarte. Kartą greta puodelio priemenėje ji pastatė bidonėlį, kad melžiant pusė pieno neišsitaškytų per kraštus. Vakaraus jau nebeslėpdavo obuolių saugyklos rakto, o retkarčiais, kai mergaitė su gerokai per didele jai šluota iššluodavo priemenę arba aižydama pupas sugiedodavo „Tamsiųjų miškų šalį“, kyštelėdavo kokį kiaušinį.

Liepą, kai prisirpo vyšnios, ir visi vaikai buvo vejami į sodus vaikyti varnėnų, milžiniškais būriais puolančių uogas, Vera it prisukama žaislinė beždžionėlė žygiavo sodo tarpueiliais mediniu šaukštu būgnydama į seną puodą ir be galo plyšaudama iš motinos išmoktas dainas, praleisdama tik vieną – tą apie lašinius.

Ida Ekhof matė, kaip mergaitė ištisas valandas žingsniavo po vyšnių sodą, kol tamsūs jos plaukai drėgnomis garbanomis prilipo prie galvos. Apie vidurdienį Veros veidas jau buvo tamsiai raudonas, judesiai sulėtėję, ji ėmė klupinėti, bet nesiliovė būgnyti ir dainuoti, marširavo it išsekęs kareivėlis, kol kniūbsčia krito į nušienautą žolę.

Stojusi tylą privertė Idą suklusti, ji puolė prie laukųjų durų ir pamatė vyšnyne nualpusią mergaitę. Moteris piktai papurtė galvą ir nuskuodė į sodą. Užsimetusi it bulvių maišą ant pečių nubogino ją prie baltojo suolo didžiulės liepos pavėsyje.

Ant šio suolo, kuris kadaise priklausė jaunamartei Idai, šiandien našlei, buvo draudžiama sėdėti samdiniams ir pabė-

gėliams. Išskyrus pačią Idą ir Karlą, ant jo nesėdėdavo niekas, o dabar gulėjo nuo saulės smūgio apalpęs *poliakų* vaikas.

Iš pašiūrės atšlubčiojo Karlas, tuo metu Ida prie siurblio jau pylė šalto vandens į kibirą. Ji nusitraukė virtuvinę skarą, visomet nešiojamą ant pečių, sudrėkino ir sulanksčiusi uždėjo mergaitei ant kaktos. Karlas pakėlė basas Veros kojas ir atrėmė į baltą suolo atkalnę.

Iš vyšnių sodo aidėjo tolimas medinių tarškynių ir puodų dangčių barškėjimas. O čia, visai palei namus, nurimus būgnijimui, varnėnai vėl išdrįso įsisukti į vyšnias. Buvo girdėti tik sparnų plazdenimas šakose ir čepsėjimas. Anksčiau Karlas su tėvu šaudydavo varnėnus, apsiginklavę šratiniais šautuvais jie traukdavo vyšnyno tarpueiliais ir apimti ekstazės pyškindavo į juodų užpuolikų būrius. Ir tik rankiojant negyvus paukštelius kraujas aprimdavo. Iš didelio įtūžio telikdavo varganas plunksnų kuokštėlis.

Netrukus Vera atsigavo, sužiaukčiojo ir kryptelėjusi galvą apvėmė baltąjį jaunamartės suolą po Idos Ekhofo šeimos liepa. Suvokusi, ką padarė, susigūžė, jau norėjo stryktelėti iš vietos, bet liepa pradėjo suktis aplink, ir mergaitei dingojantis, kad vešli medžio laja su širdies formos lapais leidžiasi šokti, platus Idos delnas prispaudė ją prie suolo.

Iš namo su puodeliu pieno ir aptepta sviestu duonos rieke išėjo Karlas ir atsėdo ant suolo šalia Veros. Ida gi čiupo medinį šaukštą ir sulankstyta puodą ketindama baidyti įžūlius šeiminkaujančius sode paukščius – to jiems nederėjo daryti.

Karlas drėgna skarele švariai nušluostė mergaitei veidą. Pamačiusi, kad šalia nėra Idos, Vera skubiai išmaukė pieną ir sušlamštė duoną. Atsistojo vis dar svyrudama, tūptelėjo ir išskėtusi rankas į šalis tarsi šokdama ant lyno basa nušlepsėjo įkaitusiu akmeniniu grindiniu.

Karlas matė, kad ji suka vyšnių sodo link.

Jis užsidegė cigaretę, kruopščiai nuvalė suolą ir numetė skarelę ant žolės. Tada atlošė galvą, giliai įtraukė dūmų ir išpūtė gražius apvalius jų ratilus; šie sklendė aukštyn iki pat liepos viršūnės.

Jo motina su senu puodu rankoje vis dar siautėjo sodo tarpueiliuose.

Būgnyk ramiau, pamanė Karlas, antraip ir pati netrukus gulėsi pievoje pakirsta saulės smūgio.

Ida įpuolė trobon, čiupo šautuvą ir nusitaikė į paukščių būrį, pyškino į orą, kol iš vyšnyno išvaikė paskutinį grobiką arba bent kuriam laikui atitolino puolimą. O sūnus, turįs dvi tvirtas rankas ir vieną sveiką koją, kiurksojo ant suolo ir ją stebėjo.

Ačiū Dievui, viskas gerai, prieš aštuonias savaites pamanė Ida Ekhof, kai išvydo jį atšlubčiojant stoties peronu. Karlas visuomet buvo liesas; nors dabar atrodė išvargęs, vilko koją, bet viskas galėjo baigtis kur kas blogiau. Frydricho Moro sūnus grįžo be rankų, tėvui teliko stebėti, kaip smunka jų ūkis. O Būrfeindų sūnūs Paulius ir Heinrichas žuvo. Idai reikėjo tik džiaugtis, kad sulaukė savo vienturčio tokios būklės.

O visa kita – naktiniai klyksmai ir retkarčiais iš ryto prišlapinta lova – nieko baisaus. Nervai, pasak daktaro Haušildo; netrukus visa tai turėtų praeiti.

Rugsėjį prinokus obuoliams Karlas vis dar sėdėjo ant baltos Idos suolo ir rūkė. Pūtė gražius apvalius dūmų žiedus auksu padabintos liepos viršūnės link, o obuolių skynėjų, kurie dar bavosi pintinė paskui pintinę, būrio priekyje ėjo Hildegarda fon Kamkė. Prūsijoje ji buvo įpratusi prie visiškai kitokių pla-

tybių, pareiškė Idai, ir šiai vėl kilo noras kuo skubiau išbrukti tą pasipūtėlę iš ūkio. Bet Ida negalėjo apsieiti be Hildegardos. Ta liesa moteris atrodė neįveikiama kaip uola – ankstų rytą apžergusi dviratį tarsi žirgą, nepriekaištingai laikydama nugara, mynė į ganyklą melžti karvių, obelų sode plušėjo, kol buvo nuskintas paskutinis vaisius, o tvarte švysčiojo šakėmis kaip vyras ir tuo pačiu metu traukė Mocarto arijas, nedarančias karvėms jokio įspūdžio.

Bet Karlui, stebinčiam ją nuo savo suolo, tai labai patiko.

Nuo tada, kai prieš aštuonerius metus Ida pamatė savo Frydričą kryžiumi plūduriuojantį melioracijos griovyje, nebuvo išliejusi nė ašarėlės, o dabar, stovėdama prie virtuvės lango, kūkčiojo, nes matė Karlą sėdint ant suolo ir klausantis dainos.

Ar meilės virpesio nepasiilgai tu... – giedojo Hildegarda fon Kamkė galvodama apie visiškai kitą, žuvusį, vyrą. Vis dėlto ji, kaip ir Ida, žinojo, kad lauke ant suolo sėdi nebe tas Karlas, motinos lauktas metų metus.

Ūkio paveldėtojas Karlas Ekhofas, stiprus ir kupinas vilčių, pasiliko kare. O jai buvo gražintas kartoninis pakaitas. Jos sūnus, malonus ir svetimas kaip pakeleivis, sėdėjo ant medinio suolo ir siuntė dangui dūmų žiedus. O naktimis rėkė.

Stojus žiemai, Karlas švilpaukdamas sumeistravo Vėrai fon Kamkei žaislinį vežimaitį, o per Kalėdas pabėgėlė grafienė su savo amžinai alkana dukterimi pirmą kartą sėdėjo prie didžiulio Idos Ekhof stalo svetainėje.

Pavasariį, sningant vyšnių žiedlapiams, įsitaisęs ant savo suolo Karlas grojo akordeonu, o Vera sėdėjo greta jo.

Spalį, nuskynus obuolių derlių, Ida Ekhof, įgijusi nekenčiamą marčią, kurią turėjo gerbti, pasitraukė į seneliams skirtą namo sparną.

•

Ta troba ir mona é ne mona...

Senasis užrašas buvo skirtas abiem moterims. Jos pasirodė esančios lygiavertės varžovės ir kėlė baisius mūšius šiame name, kurio Ida neketino atiduoti, o Hildegarda nebenorėjo palikti.

Nuo kelerius metus trunkančių barnių, keiksmų, durų trankymo, krištolinių vazų ir auksu apkraštuotų puodelių žvangėjimo namo sienos ėmė skilinėti, dulkėmis gulti ant grindų lentų ir sijų. Tyliomis naktimis Vera girdėdavo jų skundą, kilus vėtrai, spėliodavo, ar staugimu savo įtūžį lieja tik vėjas.

Dabar tu, Ida Ekhof, nebesipuikuotum savo namu, manydavo ji.

Po langu ošė liepa, o vėtra draskė jos šakas.